

ครูวิเศษ ในห้องเรียนรวม

การสอนเรื่องวิชาการและการจัดการพฤติกรรมของ
นักเรียนที่มีความสามารถหลากหลายในห้องเรียนรวม

ยุวดี วิริยางกูร วิมล เกาวัลย์ ภทรา นานั่ง
สมาคมครูการศึกษาพิเศษไทย

หนังสือแนะนำ

แหล่งข้อมูลสำหรับครูพิเศษ

ครูพิเศษสอนเด็กพิเศษ : ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาพิเศษ

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ลักษณะและการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 9 ประเภท

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร และกุลยา ก่อสุวรรณ
ขนาด 200 x 260 มม. จำนวนหน้า 350 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2569 ราคาปก 495 บาท

ครูพิเศษสอนเด็กแอลดี

ลักษณะและเทคนิคการสอนนักเรียนที่มีภาวะแอลดี

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร วิมล เก้าวัลย์ และภทรา นานพั้ง
ขนาด 200 x 260 มม. 272 หน้า
พิมพ์ปีพ.ศ. 2568
ราคาปก 395 บาท

ครูพิเศษในห้องเรียนรวม

การสอนเรื่องวิชาการและการจัดการพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียนรวม

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร วิมล เก้าวัลย์ และภทรา นานพั้ง
ขนาด 200 x 260 มม. 267 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2567
ราคาปก 395 บาท

การสอนและช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเรียนรู้ช้า

ลักษณะและวิธีการสอนคนที่เรียนรู้ช้า

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร กุลยา ก่อสุวรรณ และวริทธิ์ จินตนาโชติ
ขนาด 200 x 260 มม. 258 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2566
ราคาปก 295 บาท

การจัดการพฤติกรรมสำหรับครูการศึกษาพิเศษ

วิธีการจัดการพฤติกรรมของเด็กพิเศษ 9 ประเภท

ผู้เขียน ยุวดี วิริยางกูร ภทรา นานพั้ง และวนิดา สีนเบญจพวงค์
ขนาด 210 x 280 มม. 273 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563
ราคาปก 330 บาท

ออทิสติก สอนไม่ยาก หากเข้าใจ

ลักษณะ วิธีการสอน สื่อการสอนสำหรับบุคคลออทิสติก

ผู้เขียน กุลยา ก่อสุวรรณ ยุวดี วิริยางกูร
ขนาด 146 x 210 มม. 232 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2562
ราคาปก 325 บาท

แบบฟอร์ม
สั่งซื้อหนังสือ

สมาชิก รับส่วนลด 20%
มาเป็นครูพิเศษด้วยกัน

ครูพิเศษในห้องเรียนรวม

การสอนเรื่องวิชาการและการจัดการพฤติกรรมของนักเรียน
ที่มีความสามารถหลากหลายในห้องเรียนรวม (พิมพ์ครั้งที่ 2)

Teaching in an Inclusive Classroom: Instructional Practices and
Behavior Management in an Inclusive Classroom (Second Edition)

ยุวดี วิริยางกูร   วิมล เก่าวัดย์   ภทรา นานพั่ง
สมาคมครูการศึกษาพิเศษไทย 2567

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ISBN : 978-616-616-533-3

ครูพิเศษในห้องเรียนรวม

พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2567 จำนวน 200 เล่ม

จัดพิมพ์โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยুক্তี วิริยางกูร

โทรศัพท์ (089) 797-5233; E-mail address: yuwadeev@gmail.com

พิมพ์ที่ หจก.สารกิตการพิมพ์ 11 หมู่ 5 ต.ยางเนิ้ง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ 50140

เด็กทุกคนควรได้เรียนในโรงเรียนปกติ (ถ้าเป็นไปได้) เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายด้านการศึกษาก็หลายฉบับกำหนดว่า เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาตามความเหมาะสม ความชอบ และความถนัดของบุคคลนั้น ดังนั้น เมื่อครอบครัวเลือกที่จะให้บุตรหลานเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและเสียเวลาในการเดินทาง อีกทั้งลูกยังได้อยู่ที่บ้านกับครอบครัว (ไม่ต้องพักค้างอยู่ในโรงเรียนประจำ) เด็กคนนั้นก็ควรได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ตัวเองและครอบครัวต้องการ

นักรักศึกษาเกือบทุกคนสนับสนุนแนวคิดนี้ เพราะการที่เด็ก ๆ (เด็กทั่วไป เด็กด้อยโอกาส เด็กอัจฉริยะ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ) ได้ใช้ชีวิตในชุมชนของตัวเอง จะทำให้เด็กทั่วไปมีคุณภาพชีวิตที่ดี เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ใช้ชีวิตเหมือนคนทั่วไป และเด็กทุกคนได้รู้จักและคุ้นเคยกับเพื่อนบ้านที่อยู่ nearby เดียวกัน ซึ่งจะกลายเป็นมิตรภาพอันดีและได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในอนาคต

โดยปกติ ทุกห้องเรียนมีนักเรียนที่มีความสามารถหลากหลาย เมื่อน้ำที่ของครู คือ การพัฒนานักเรียนทุกคนในความดูแล ครูก็ไม่ควรกังวลที่จะต้องสอนเด็กเรียนเก่ง เด็กปานกลาง และเด็กเรียนอ่อนในห้องเดียวกัน หากครูเข้าใจลักษณะและความต้องการของนักเรียนแต่ละคน และสามารถปรับเนื้อหา ปรับวิธีการสอน ปรับสื่อการสอน รวมถึงปรับการประเมินผลให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนได้ ครูย่อมสอนอย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพ **นักเรียนก็ได้รับประโยชน์จากการได้รับการศึกษาในห้องเรียนนั้น**

หนังสือเล่มนี้รวบรวมความรู้จากแหล่งข้อมูลในต่างประเทศเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความสามารถหลากหลายในห้องเรียนรวม พร้อมกับประสบการณ์ของคณะผู้เขียนเอง ด้วยหวังให้ครูในห้องเรียนรวมได้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ สนุก และมีความสุขที่ได้พัฒนานักเรียนทุกคนในความดูแล เพื่อให้เด็กทุกคนเรียนรู้ไปด้วยกันตามศักยภาพของแต่ละคนอย่างมีความสุข

บุญกุศลใดที่เกิดจากการเผยแพร่ความรู้ในหนังสือเล่มนี้ คณะผู้เขียนขอมอบแด่พ่อแม่ครูอาจารย์ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา ก่อสุวรรณ ปรมาจารย์ด้านการศึกษาพิเศษที่สร้างให้พวกเรา “ความรู้” และมี “ความรัก” ในบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ และคนสำคัญที่สุด คือ **คุณครูทุกคนที่ทุ่มเทเพื่อศิษย์ของตน**

	หน้า
บทที่ 1 ประวัติของการเรียนรวม	1
ยุคโบราณ (ก่อนปี ค.ศ. 1800)	2
ยุคฆ่าล้างเผ่าพันธุ์	5
ยุคแห่งสิทธิมนุษยชน	6
ยุคแรกของการศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกา	7
ยุคการศึกษาที่มีความจำกัดน้อยที่สุด	8
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษไทย	10
การเรียนรวมในประเทศไทย	14
สรุปเนื้อหาในบทที่ 1	16
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 1	17
บทที่ 2 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และ เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก	18
สะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา	
แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (แผน IEP)	19
• นิยามของแผน IEP	19
• องค์ประกอบของแผน IEP	19
• ขั้นตอนการจัดทำแผน IEP	21
• หลักการสำคัญในการจัดทำแผน IEP	23
• ประโยชน์ของแผน IEP	28
เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา (AT)	29
• นิยามของ AT	29
• AT ประเภทต่าง ๆ	31
• ตัวอย่าง AT ในห้องเรียนรวม	31
สรุปเนื้อหาในบทที่ 2	33
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 2	34

	หน้า
บทที่ 3 นักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือในห้องเรียนรวม	35
นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	36
นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	39
นักเรียนที่มีภาวะออทิสติก	41
นักเรียนที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์	43
นักเรียนสมาธิสั้น	45
เด็กด้อยโอกาส	48
เด็กอัจฉริยะ	52
สรุปเนื้อหาในบทที่ 3	54
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 3	55
บทที่ 4 การวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม	56
การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์	56
การวิเคราะห์หน้าที่ของพฤติกรรม	57
การจัดการพฤติกรรม	62
หลักสำคัญในการจัดการพฤติกรรม	64
สรุปเนื้อหาในบทที่ 4	65
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 4	66
บทที่ 5 การตอบสนองต่อการช่วยเหลือ และ การช่วยเหลือและส่งเสริม	67
พฤติกรรมเชิงบวก	
นิยาม	68
ความสำคัญและประโยชน์	71
การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านวิชาการ	71
การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม	73
สรุปเนื้อหาในบทที่ 5	77
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 5	78

	หน้า
บทที่ 6 การสอนที่มีประสิทธิภาพ	79
สิ่งที่ควรทำก่อนเริ่มสอน	80
• การประเมินความสามารถปัจจุบัน	80
• แผนการสอน	80
• การเตรียมเนื้อหาและกิจกรรม	81
สิ่งที่ควรทำระหว่างการสอน	83
• ความคาดหวังของครู	83
• ความกระตือรือร้นของครู	84
• การเสริมแรงทางบวก	84
• ความรู้สึกดีต่อตัวเองและความมั่นใจในตัวเองของนักเรียน	86
• การสอนที่แตกต่าง	87
• การสอนแบบพยางค์คู่	89
• การออกแบบการเรียนรู้เพื่อทุกคน	91
• การสอนตรง	93
• กิจกรรมในห้องเรียน	95
• สื่อการสอน	96
• งานที่มอบหมาย	96
สิ่งที่ควรทำหลังการสอน	98
• การประเมินผลการเรียนรู้	98
สรุปเนื้อหาในบทที่ 6	99
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 6	100
บทที่ 7 การสอนอ่านและเขียน	101
การสอนอ่าน	102
• การรู้จักตัวอักษร	103
• การสอนสะกดคำ	104

บทที่ 7 การสอนอ่านและเขียน (ต่อ)

• การสอนให้อ่านคล่อง	107
• การสอนให้จับใจความจากการอ่าน	109
• การช่วยเหลือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีปัญหาการอ่าน	112
การสอนเขียน	114
• การเขียนตัวหนังสือ	115
• การเขียนสะกดคำ	116
• การเขียนเรียงความ	118
• กระบวนการคิด	119
สรุปเนื้อหาในบทที่ 7	120
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 7	120

บทที่ 8 การสอนคณิตศาสตร์

121

ปัญหาในวิชาคณิตศาสตร์	122
การสอนวิชาคณิตศาสตร์	123
การสอนค่าของจำนวนและการนับ	125
การสอนบวกและลบ	127
การสอนคูณและหาร	130
การสอนเรื่องเงินและเวลา	134
การสอนเรื่องเศษส่วนและทศนิยม	135
การสอนเรื่องพื้นที่และปริมาตร	137
การสอนพีชคณิต	138
การสอนแก้โจทย์ปัญหาในชีวิตประจำวัน	143
สรุปเนื้อหาในบทที่ 8	143
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 8	144

	หน้า
บทที่ 9 การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และวิชาอื่น ๆ	145
การสอนโดยใช้หนังสือเรียน	146
การสอนโดยใช้กิจกรรมและโครงงาน	152
สรุปเนื้อหาในบทที่ 9	156
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 9	156
บทที่ 10 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	157
นิยามของการวัดและประเมินผล	158
การวัดและประเมินผลประเภทต่าง ๆ	160
วัตถุประสงค์ของการประเมินและขั้นตอนการประเมิน	162
การประเมินความสามารถปัจจุบัน	165
การประเมินความก้าวหน้า	167
การปรับวิธีการวัดและประเมินผล	170
การตัดสินผลการเรียน	173
สรุปเนื้อหาในบทที่ 10	174
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 10	175
บทที่ 11 การสอนปฏิสัมพันธ์และทักษะทางสังคม	176
ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม	177
การสอนเรื่องปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคม	178
การรับมือเมื่อถูกรังแก	181
ความยอมรับจากเพื่อน	185
ความช่วยเหลือจากเพื่อน	186
สรุปเนื้อหาในบทที่ 11	193
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 11	193

	หน้า
บทที่ 12 การส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์	194
การสังเกตและบันทึกพฤติกรรม	195
การส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี	199
กตিকা เงื่อนไข และความคาดหวังของครู	201
การเผชิญหน้า	205
การลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์	207
วิธีการจัดการพฤติกรรมที่ได้ผลในระยะยาว	210
สรุปเนื้อหาในบทที่ 12	213
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 12	214
บทที่ 13 แรงจูงใจ ความอยากเรียน สมาธิ และความจำ	215
การจัดสถานการณ์ที่นำไปสู่ความสำเร็จ	216
การสร้างแรงจูงใจและความอยากเรียน	220
การขยายสมาธิของผู้เรียน	225
นักเรียนที่มีปัญหาด้านสมาธิระดับรุนแรง	230
การพัฒนาความจำ	231
เทคนิคช่วยจำ	236
สรุปเนื้อหาในบทที่ 13	239
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 13	240

	หน้า
บทที่ 14 การสอนทักษะการเรียนรู้	241
การดำเนินกิจวัตรประจำวัน	242
การฟัง	244
การจดเนื้อหา	247
การตั้งคำถาม	249
การค้นคว้าข้อมูล	250
การทำรายงาน	251
การทำงานที่ได้รับมอบหมาย	253
การทำข้อสอบ	255
สรุปเนื้อหาในบทที่ 14	258
แบบฝึกหัดท้ายบทที่ 14	259
 บรรณานุกรม	 260

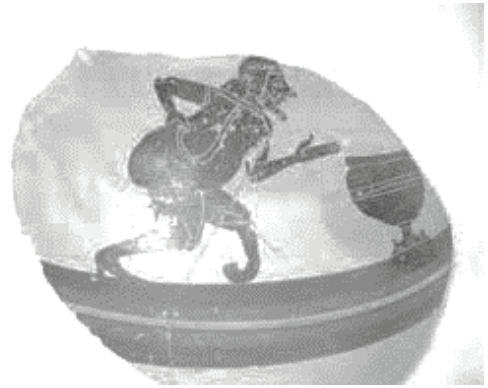

บทที่ 1

“ประวัติของการเรียนรวม”

ณ วันนี้ นักการศึกษาในประเทศไทยและทั่วโลกให้ความสำคัญแก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น อีกทั้งยังยอมรับว่าการที่คนเหล่านี้ได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับคนปกติจะทำให้เกิดผลดีกับบุคคลหลายฝ่าย เช่น นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีการพัฒนามากขึ้น และนักเรียนทั่วไปยังได้เรียนรู้เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกด้วย หากผู้อ่านติดตามความเคลื่อนไหวในวงการการศึกษาปัจจุบัน คงเห็นได้ว่าแนวคิดด้านการศึกษาพิเศษเช่นนี้สะท้อนอยู่ในอนุสัญญาสากล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยุทธศาสตร์ชาติในระยะ 20 ปี และรูปแบบการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นทั่วโลก

การกล่าวเพียงเท่านี้ คงไม่ทำให้ผู้อ่านเชื่อถึงประโยชน์ของการจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนในห้องเรียนปกติ ผู้เขียนจึงขอเล่าความเป็นมาของการศึกษาพิเศษ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่า การจัดการศึกษาที่ได้รับการยอมรับและถูกใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ไม่ได้เกิดจากความบังเอิญหรือเป็นเพียงความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่เกิดจากประสบการณ์ที่นักการศึกษาจำนวนมากได้เรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาขึ้นมา จนกลายเป็น “การเรียนรวม ” ในปัจจุบัน

รูป 1.1 ภาพคนที่หลังค่อมและมีเท้าหิ้งกอบนเครื่องปั้นดินเผาในยุคกรีกโบราณ
ที่มา Sneed (2019)

“เนื้อหาในบทนี้”

1. ยุคโบราณ (ก่อนปี ค.ศ. 1800)
2. ยุคฆ่าล้างเผ่าพันธุ์
3. ยุคแห่งสิทธิมนุษยชน
4. ยุคแรกของการศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกา
5. ยุคการศึกษาที่มีความจำกัลดน้อยที่สุด
6. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษไทย
7. การเรียนรวมในประเทศไทย

ยุคโบราณ (ก่อนปี ค.ศ. 1800)

โลกนี้มีบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจ ตั้งแต่ยุคโบราณ เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์กล่าวถึงภาวะศีรษะบวม น้ำ (Hydrocephalus) และภาวะศีรษะเล็ก (Microcephaly) ในยุคเมโสโปเตเมีย (ประมาณ 1700 – 560 ปีก่อนคริสตกาล; Viriyangkura, 2013) เครื่องปั้นดินเผาและงานศิลปะในยุคโบราณก็มีรูปคนพิการอยู่บนนั้น (รูป 1.1 - 1.2) นักการศึกษาพิเศษจึงทราบว่า ความพิการเกิดขึ้นทุกยุคทุกสมัย แต่ในอดีต คนพิการประเภทต่าง ๆ ถูกเหมารวมเป็น “คนบ้า” ไปทั้งหมด (Scheerenberger, 1983) เพราะผู้คนในสังคมไม่เข้าใจลักษณะที่แตกต่างของแต่ละภาวะ

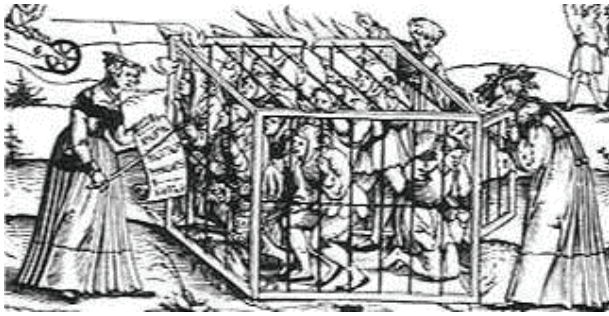

รูป 1.2 รูปปั้นยุคกรีกโบราณของ
คนแคระชื่อ *เซเนบ* กับภรรยาและลูก
ที่มา The Creative Times (2015)

บางสังคมเชื่อว่า คนพิการเป็น “บุตรของพระเจ้า” แต่ผู้มีความรู้บางคนก็แสดงความไม่เห็นด้วย เช่น ประมาณ 400-300 ปีก่อนคริสตกาล คนที่มีอาการชักถูกมองว่า “อยู่ในอุ้งมือของพระเจ้า” อาการเหล่านี้จึงถือเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนส่วนหนึ่งให้ความนับถือ แต่ความเชื่อดังกล่าวไม่ได้เป็นประโยชน์กับคนที่มีอาการเหล่านั้น ทำให้ *ฮิปโปเครติส* (Hippocrates; 460-357 ก่อนคริสตกาล) บิดาแห่งการแพทย์ ต้องพยายามพิสูจน์ให้เห็นว่า อาการชักเกิดจากสาเหตุทางกายภาพ และคนเหล่านี้ต้องได้รับการรักษาทางการแพทย์ (Council on Developmental Disabilities, 2019)

ในทางกลับกัน บางสังคมเชื่อว่าคนพิการเป็นปีศาจร้าย เช่น เมื่อประมาณ 2,800 ปีก่อนคริสตกาล แนวคิดเรื่องปีศาจ (Monsterology) แบ่งคนพิการเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. คนที่มีอวัยวะใหญ่หรือมีอวัยวะจำนวนมากกว่าคนทั่วไป 2. คนที่มีอวัยวะเล็กหรือมีอวัยวะจำนวนน้อยกว่าคนทั่วไป และ 3. คนที่มีสองเพศอยู่ในคนเดียวกัน บางสังคมอธิบายว่าคนพิการเป็นผลพวงของบาปกรรมในอดีต เป็นคนที่ต้องคำสาปของภูตผีปีศาจ หรือเป็นคนที่ถูกพระเจ้าลงโทษ (Viriyangkura, 2013) บางสังคมจึงอนุญาตให้พ่อแม่ฆ่าทารกพิการได้ (Infanticide) เช่น ทหารในยุคสปาร์ตาคอกฎหมายว่า “การทิ้งทารกพิการ” (ทารกที่มีรูปร่างบิดเบี้ยวหรือดูเจ็บป่วย ผิดปกติรุนแรง) เป็นเรื่องถูกกฎหมาย เด็กพิการบางคนจึงถูกโยนลงหน้าผาหรือโยนลงแม่น้ำ บางครอบครัวมัดเท้าทารกพิการแล้วนำไปทิ้งไว้ในป่าเพื่อให้เด็กตายไปเอง เมื่อคนที่เดินผ่านมาเห็นว่าทารกถูกมัดเท้าไว้ ก็จะไม่เก็บไปเลี้ยง เพราะรู้ว่าพ่อแม่ตั้งใจทิ้งให้ตาย (Council on Developmental Disabilities, 2019)

บางสังคมที่มีความปรานีอยู่บ้าง เด็กพิการอาจถูกใช้ให้ขอทานเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงดู บางคนถูกใช้เป็นทาสหรือเป็นตัวตลกที่สร้างความบันเทิงให้แก่ชนชั้นสูง และในบางสังคม คนพิการถูกกักขังไว้ในกรง เพื่อไม่ให้คนเหล่านี้ “สร้างปัญหา” ให้แก่คนส่วนใหญ่ในสังคม บางชุมชนจ้างเรือให้ขนคนพิการและคนที่เป็นภาระของสังคมออก

รูป 1.3 คุกสำหรับคนพิการ
ที่มา Council on Developmental Disabilities (2019)

ต่อมาในยุคหนึ่ง ผู้คนในยุโรปเชื่อว่าคนพิการหรือ “คนเสียสติ” สามารถเข้ารับการรักษาและหายจากอาการผิดปกติได้ เช่น ครอบครัวจำนวนหนึ่งนำบุตรหลานพิการหรือมีความผิดปกติทางจิตไปทิ้งไว้หน้าโบสถ์ที่เมืองกิล (Geel) ประเทศเบลเยียม เพราะเชื่อว่าสถานที่แห่งนั้นจะทำให้บุตรหลานกลายเป็น “คนปกติ” ได้ และบางครั้งครอบครัวก็ย้ายถิ่นฐานไปอาศัยอยู่ด้วยกันในเมืองนั้น เมื่อเมืองกิลมีคนพิการและผู้ป่วยโรคจิตเวชจำนวนมาก บางครอบครัวในชุมชนนั้นก็รับเลี้ยงหรือให้ที่อยู่อาศัยแก่คนพิการและ/หรือครอบครัว เพราะเชื่อว่าการอุปถัมภ์คนเหล่านั้นจะทำให้ตัวเองได้บุญ (Council on Developmental Disabilities, 2019) แต่ไม่ว่าคนในสังคมจะนำเด็กพิการไปทิ้ง กักขัง หรือรับเลี้ยงเพื่อเอาบุญก็เป็นการปฏิบัติที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อคนเหล่านี้ในระยะยาวทั้งสิ้น

ศตวรรษที่ 17-18 ถือเป็นยุคที่ผู้คนเข้าใจความพิการมากขึ้น นักคิดหลายคนพยายามนำเสนอว่า ถึงแม้จะเกิดมาด้วยความบกพร่อง คนเหล่านี้ก็สามารถเรียนรู้ได้ เช่น จอห์น ล็อก (John Locke; 1632-1704) ที่เชื่อว่า คนบกพร่องทางสติปัญญาสามารถเรียนรู้ได้ เพราะเด็กเป็นเหมือน “ผ้าใบที่ว่างเปล่า (Blank Slate)” เมื่อผู้ใหญ่ทาสีอะไรลงไป ผ้าใบนั้นก็จะกลายเป็นสีนั้น หมายความว่า เมื่อผู้ใหญ่สอน เด็กบกพร่องทางสติปัญญา ก็จะได้รับความรู้ที่ตนเอง บุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งคือ ช็อง มาร์ค รูสโซ (Jean Jacques Rousseau; 1712-1778) ที่เชื่อว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือประสาทสัมผัสสามารถเรียนรู้ได้ ถ้าผู้ใหญ่สอน แนวคิดเช่นนี้ทำให้เกิดนักการศึกษาชื่อดังอีกหลายคน ในยุคต่อมา เช่น นายแพทย์ช็อง มาร์ค แกสปาร์ด อิทาร์ด นายแพทย์เอ็ดดูอาร์ด เซกวิน และแพทย์หญิงมาเรีย มอนเตสเซอร์รี่ (Viriyangkura, 2013)

นายแพทย์ช็อง มาร์ค แกสปาร์ด อิทาร์ด (Jean-Marc Gaspard Itard; 1774-1838) เชื่อตามแนวคิดของ รูสโซว่า คนเรารับรู้ทางประสาทสัมผัส ดังนั้น เด็กบกพร่องทางสติปัญญา ก็สามารถเรียนรู้ได้ หากเราสอนโดยใช้ประสาทสัมผัส นายแพทย์อิตาร์ดจึงขอตัวเด็กชายชาวป่าจากตำรวจในกรุงปารีส และนำมาทดลองสอนเพื่อพิสูจน์ว่าเด็กชาวป่า

จากชุมชนของตัวเอง เรือบางลำพาคนพิการไปทิ้งที่ประเทศหรือดินแดนอื่น แต่เรือบางลำล่องเข้าไปยังท่าเรือหลายแห่งแล้วเก็บค่าชม “คนแปลก” เหล่านั้น (รูป 1.3 - 1.4) ดังนั้น ผู้อ่านคงเห็นได้ว่า สังคมในอดีตยังไม่เข้าใจว่าความพิการเป็นเรื่องธรรมชาติ คนในสังคมจึงปฏิบัติต่อคนพิการด้วยความโหดร้ายรุนแรง

รูป 1.4 เรือบรรทุก คนพิการ
ที่มา Council on Developmental Disabilities (2019)

ที่มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์จะเรียนรู้ได้หรือไม่ หลังจากตั้งชื่อเด็กคนนี้ว่า *วิกเตอร์*¹ นายแพทย์อิทาร์ดก็เริ่มประเมินความสามารถปัจจุบัน วางแผนการสอน และดำเนินการสอนอย่างเป็นระบบ และแล้ววิกเตอร์ก็เรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ได้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นการดูแลตัวเอง การปฏิสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้าง การอ่านเขียน และการใช้ชีวิตเหมือนเด็กคนอื่น แต่น่าเสียดายที่วิกเตอร์ไม่สามารถพูดได้ตามที่เขาคาดหวัง นายแพทย์อิทาร์ด จึงสรุปว่าการทดลองนี้ล้มเหลว

ถึงกระนั้น อิทาร์ดก็ได้รับการขนานนามว่าเป็น “บิดาแห่งการศึกษาพิเศษ” เพราะเขาเชื่อมั่นว่าเด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้ และเขาได้ดำเนินการจัดการศึกษาและทำการบันทึกอย่างเป็นระบบ ซึ่งถือเป็นต้นแบบของการจัดการศึกษาพิเศษในปัจจุบัน (Council on Developmental Disabilities, 2019) ผู้สนใจสามารถชมภาพยนตร์ เรื่อง *เด็กชายชาวป่า* (The Wild Child) ที่สร้างจากชีวิตจริงของนายแพทย์อิทาร์ดและวิกเตอร์ได้ที่ QR Code 1

QR Code 1 ภาพยนตร์ เรื่อง เด็กชายชาวป่า

นายแพทย์เอ็ดดูอาร์ด เซกวิน (Edouard Seguin; 1812-1880) ลูกศิษย์ของนายแพทย์อิทาร์ด ได้นำวิธีการของอาจารย์มาปรับปรุง โดยใช้วิธีการสอนทางจิตวิทยามากขึ้น วิธีการของนายแพทย์เซกวินได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกา นอกจากนี้ ยังมีแพทย์หญิงมาเรีย มอนเตสซอรี (Maria Montessori; 1870-1952) และนักการศึกษาที่มีความสำคัญอีกหลายคน เช่น *แซมมวล กริดลีย์ โฮว์* (Samuel Gridley Howe) และ *เฮอริวีย์ บี วิลเบอร์* (Hervey B. Wilbur) ที่พยายามพิสูจน์ว่า คนบกพร่องทางสติปัญญาและคนพิการประเภทต่าง ๆ สามารถเรียนรู้ได้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นที่น่าพอใจ คือ นักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาและนักเรียนที่มีความพิการประเภทอื่นมีทักษะต่าง ๆ ดีขึ้น (Council on Developmental Disabilities, 2019)

นักการศึกษาหลายคนพิสูจน์ให้เห็นว่าคนที่มีความบกพร่องสามารถเรียนรู้ได้ พ่อแม่จำนวนมากจึงพยายามส่งลูกเข้าเรียนในสถาบันเฉพาะทาง (Institution) และบางคนแอบหวังลึก ๆ ว่าความพิการของลูกอาจถูกรักษาให้หายได้ ความนิยมอย่างมากนี้ทำให้สถาบันเฉพาะทางต้องขยายตัวเพื่อรองรับความต้องการของพ่อแม่ แต่การรับนักเรียนจำนวนมากเกินไปกลับเป็นผลเสีย เพราะสถานศึกษาเหล่านั้นไม่สามารถควบคุมคุณภาพการศึกษาได้ เจ้าหน้าที่ในสถาบันเหล่านั้นจึงทำได้แค่ดูแลความเป็นอยู่ แต่ไม่ได้มีเป้าหมายเรื่องการศึกษาดังเช่นในอดีต ส่วนบุคคลที่มีความบกพร่องเล็กน้อยในสถาบันเหล่านั้นก็ได้เรียนแค่การดูแลตัวเองและถูกฝึกให้ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานของสถาบันเอง ซึ่งถือเป็นเป้าหมายที่ต่ำมากและไม่เหมาะสมกับบุคคลเหล่านี้เลย

เมื่อสถาบันมีขนาดใหญ่ขึ้น สถานศึกษาเหล่านั้นก็จำเป็นต้องย้ายออกไปอยู่ในที่รกร้างว่างเปล่า เมื่อออกห่างจากชุมชนไปเรื่อย ๆ บุคคลที่มีความบกพร่องในสถาบันเหล่านั้นจึงไม่มีโอกาสได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ไม่มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม และในที่สุดสถาบันเหล่านั้นก็กลายเป็น “โกดังเก็บมนุษย์ที่มีความบกพร่อง” ทั้ง ๆ ที่ผู้นำด้านการศึกษาพิเศษหลายคนลุกขึ้นมาแสดงความไม่เห็นด้วยกับการรับบุคคลที่มีความบกพร่องจำนวนมากเข้าไปอยู่ในสถาบันเฉพาะทาง และยังไม่เห็นด้วยกับการเพิ่มจำนวนสถาบัน และเป้าหมายที่เบี่ยงเบนไปจากจุดเริ่มต้นอย่างมาก

¹ นักวิชาการสันนิษฐานว่า พ่อแม่พบว่าวิกเตอร์มีความบกพร่องทางสติปัญญา จึงนำลูกมาทิ้งไว้ในป่า

ผู้นำด้านการศึกษาพิเศษเหล่านั้นพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า สถาบันเหล่านั้นกำลังเดินผิดทาง (Council on Developmental Disabilities, 2019) แต่คำคัดค้านจากผู้บุกเบิกกลับไม่ได้รับความสนใจจากผู้มีบทบาทในการบริหารประเทศและผู้คนในสังคม

ยุคฆ่าล้างเผ่าพันธุ์

ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เป็นยุคที่การศึกษาพิเศษดำเนินมาถึงจุดต่ำสุด เมื่อสถาบันเฉพาะทางมีขนาดใหญ่ขึ้นและมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมาก แต่ภายในสถาบันเหล่านั้นกลับมีสภาพเสื่อมโทรม บุคคลที่มีความต้องการพิเศษต้องนอนบนพื้น เพราะสถาบันมีพื้นที่ไม่เพียงพอ (รูป 1.5)

แนวคิดยูจีนิกส์ (Eugenics) ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนั้น ยิ่งทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีก แนวคิดนี้เชื่อว่า เชื้อพันธุ์ดีจะทำให้โลกนี้มีประชากรคุณภาพ อีกทั้งยังเชื่อผิด ๆ ว่าพ่อแม่ที่มีความบกพร่องยอมให้กำเนิดคนที่มีความบกพร่อง คนยากจน อาชญากร คนขี้เหล้า และโสเภณี เป็นต้น แพทย์ที่ยึดมั่นในแนวคิดนี้ จึงรณรงค์ให้คนที่มีความบกพร่องถูกบังคับทำหมัน รวมถึงบัญญัติกฎหมายห้ามไม่ให้คนที่มีความบกพร่องแต่งงาน ห้ามมีลูก หรือใครที่กำลังจะมีลูก หน่วยงานของรัฐก็มีอำนาจบังคับให้ยุติการตั้งครรภ์ได้ (Council on Developmental Disabilities, 2019)

ยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ราวกลางศตวรรษที่ 20 ทหารนาซีได้ครอบครองหลายประเทศในทวีปยุโรป และนายพล อะดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolph Hitler) ก็เป็นคนหนึ่ง que เชื่อในแนวคิดยูจีนิกส์อย่างมาก ฮิตเลอร์ต้องการให้โลกมีแต่ “เชื้อพันธุ์บริสุทธิ์” จึงสั่งให้ทหารนาซีค้นหาชาวยิว คนพิการ คนที่ดูแตกต่าง คนเร่ร่อน ฯลฯ ที่ฮิตเลอร์เชื่อว่าเป็น “ตัวอันตราย” แล้วนำคนเหล่านี้ไปฆ่าด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่โลกนี้จะได้ไม่มีคนที่เป็ นตัวาหนิของสังคมอีกต่อไป (United States Holocaust Memorial Museum, 2018) หลังจากฮิตเลอร์และทหารนาซีฆ่าคนบริสุทธิ์ไปหลายล้านคน สังคมก็เริ่มเห็นความจริงว่า ทารกเกิดใหม่บางคนก็มีความพิการ คนปกติที่ได้รับอุบัติเหตุก็กลายเป็นคนพิการ หรือคนที่เคยช่วยเหลือตัวเองได้ดีแต่เมื่อแก่ตัวลงก็กลายเป็นคนพิการ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้สังคมต้องยอมรับว่า เราไม่สามารถกำจัดความพิการออกไปจากโลกนี้ได้ แนวคิดยูจีนิกส์จึงเสื่อมความนิยมไป

UNHEALTHY, OVERCROWDING

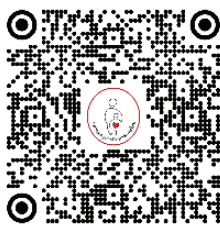
รูป 1.5 โรงพยาบาลฟิลาเดลเฟีย ถือเป็นสถาบันขนาดใหญ่สำหรับคนที่มีความบกพร่องที่มา Department of Welfare Report (1946)

ยุคแห่งสิทธิมนุษยชน

ในทศวรรษ ค.ศ. 1960-1970 ประธานาธิบดี จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy: 1917-1963) ถือเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้มุมมองต่อความบกพร่องทางสติปัญญาเปลี่ยนไปพอสมควร เนื่องจากน้องสาวของประธานาธิบดีเคนเนดีที่ชื่อ โรสแมรี เคนเนดี (Rosemary Kennedy: 1918-2005) มีความบกพร่องทางสติปัญญา แต่โรสแมรีก็มีโอกาสได้เรียนและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเหมือนคนทั่วไป โรสแมรีถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครอบครัวของเด็กที่มีความบกพร่องเริ่มกล้าเปิดเผยว่าบุตรหลานของตัวเองมีความพิการ นอกจากนี้ โรสแมรียังเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประธานาธิบดีเคนเนดีแต่งตั้ง คณะทำงานของประธานาธิบดีว่าด้วยความบกพร่องทางสติปัญญา (The President's Panel on Mental Retardation) เพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวอเมริกันที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา อีกทั้งโรสแมรียังทำให้น้องสาวของเธอ ยูนิช เคนเนดี ชริเวอร์ (Eunice Kennedy Shriver: 1921-2009) ก่อตั้งองค์กรชื่อ สเปเชียล โอลิมปิกส์ (Special Olympics) เพื่อจัดการแข่งขันกีฬาสำหรับคนที่มีความต้องการพิเศษขึ้นมาอีกด้วย (JFK Library, 2019)

รูป 1.6 ผู้ชายเปลือยกายนั่งและนอนกดตัวบนพื้นในวันคริสต์มาสที่มา Blatt & Kaplan (1974)

QR Code 2 หนังสือประตุนรกในวันคริสต์มาส

ในขณะที่แพทย์ยุคนั้นมักแนะนำว่า “ควรส่งลูกไปอยู่สถาบันเฉพาะทาง” หรือ “ทิ้งลูกไว้ที่บ้านก็ได้” หรือ “เดี๋ยวลูกก็ดีขึ้นเอง” แต่ภาพอันโหดร้ายในสถาบันขนาดใหญ่ที่ถูกตีพิมพ์ในหนังสือเรื่อง *ประตุนรกในวันคริสต์มาส* (The Christmas in Purgatory; Blatt & Kaplan, 1974) กลับทำให้พ่อแม่เห็นสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงในสถาบัน เช่น ภาพชายหนุ่มหลายคนเดินเปลือยกายในวันที่หิมะตก บางคนนอนกดตัวอยู่บนพื้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่าชายหนุ่มเหล่านั้นไม่เคยถูกสอนให้ใส่เสื้อผ้าหรือดูแลตัวเอง (รูป 1.6) หรือภาพชายหนุ่มมีรอยเย็บที่หน้าผาก ทำให้สันนิษฐานได้ว่ามีความรุนแรงในสถานที่นั้น ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดหนังสือประตุนรกในวันคริสต์มาส ได้ที่ QR Code 2

เมื่อพ่อแม่ทราบความจริงว่าสถาบันขนาดใหญ่เป็นเพียงสถานที่ “กักกัน” ลูกของตนให้อยู่ห่างจากชุมชน และชุมชนที่ตัวเองอยู่อาศัยก็ไม่ได้มีบริการที่ลูกควรได้รับ พ่อแม่กลุ่มหนึ่งจึงรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิของลูกที่มีความบกพร่องอย่างจริงจังมากขึ้น พ่อแม่ของเด็กพิการเริ่มเรียกร้องให้รัฐจัดบริการให้แก่บุตรหลานของตน การเรียกร้องเหล่านี้ทำให้บุคคลที่มีความบกพร่องได้รับบริการที่จำเป็น มีโอกาสเข้าเรียน และได้ทำงานอยู่บ้าง แต่ยังไม่มากนัก ส่วนพ่อแม่บางคนที่ยังไม่พอใจกับบริการที่รัฐจัดให้ก็พยายามหาหนทางด้วยตัวเอง เช่น สอนลูกเองหรือจ้างครูมาสอนที่บ้าน

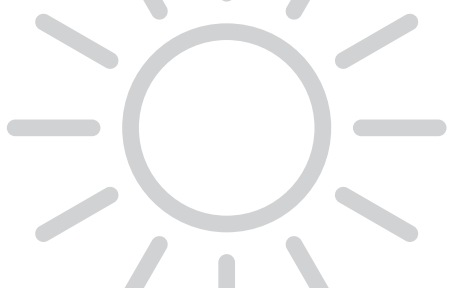
ยุคแรกของการศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกา

กลางศตวรรษที่ 20 ดร.เบงต์ เนียร์เย่ (Bengt Nirje: 1924-2006) และกลุ่มพ่อแม่ของบุคคลที่มีความต้องการพิเศษหันมาให้ความสนใจแนวคิด *หลักการทำให้เป็นปกติ* (The Normalization Principle) ที่เสนอว่า **เมื่อคนที่มีความต้องการพิเศษได้ใช้ชีวิตในสภาพความเป็นอยู่เหมือนคนทั่วไป เขาจะพยายามพัฒนาตัวเองให้มีชีวิตใกล้เคียงกับคนทั่วไป** ต่อมา ดร.วูล์ฟ วูล์ฟเฟนสเบอร์เกอร์ (Wolf Wolfensberger: 1934-2011) เสนอแนวคิด *บทบาททางสังคมที่สูงขึ้น* (Social Role Valorization) ที่อธิบายว่า หากคนที่มีความต้องการพิเศษได้รับบทบาทที่มีคุณค่าในสังคม เช่น ได้ทำหน้าที่ที่มีความสำคัญ ได้เป็นผู้ให้แทนที่จะเป็นผู้รับฝ่ายเดียว เขาก็จะพยายามพัฒนาตัวเองให้มีความสามารถมากขึ้น แนวคิดเหล่านี้ทำให้คนในสังคมเริ่มเข้าใจว่า คนที่มีความบกพร่องควรได้ใช้ชีวิตเหมือนคนปกติอาศัยอยู่กับครอบครัว ใช้ชีวิตในชุมชนเหมือนคนทั่วไป และไม่ควรถูกแยกไปอยู่ในสถาบันสำหรับคนที่มีความบกพร่องเท่านั้น

ถึงแม้ภาครัฐในยุคนั้นจะชูแนวคิดว่า “ถึงจะแยกกัน แต่เราก็เท่าเทียม (Separate but Equal)” เพื่อพยายามโน้มน้าวให้พ่อแม่เชื่อว่า ถึงแม้รัฐจะกำหนดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางเท่านั้น (นักเรียนเหล่านี้จะได้ไม่ต้องเข้ามาปะปนกับนักเรียนทั่วไป) แต่รัฐก็ยังเห็นความสำคัญของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและจัดการศึกษาให้เท่าเทียมกับเด็กปกติ อย่างไรก็ตาม พ่อแม่จำนวนมากไม่เชื่อว่า “การแยกกัน” จะหมายถึง “ความเท่าเทียม” ตามที่รัฐกล่าวอ้าง ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงเรียกร้องให้ลูกได้เรียนในโรงเรียนทั่วไปที่อยู่ใกล้บ้าน และเมื่อโรงเรียนไม่ยอมรับลูกเข้าเรียน พ่อแม่ก็ฟ้องร้องจนโรงเรียนและภาครัฐต้องพ่ายแพ้อย่างยับเยิน (Council on Developmental Disabilities, 2019)

เมื่อภาครัฐต้องประสบกับความพ่ายแพ้ไปเสียทุกครั้งที่ถูกฟ้องร้อง เช่น คดี *Brown v. Board of Education* (1954) คดี *Mills v. Board of Education* (1972) และอีกมากมาย ภาครัฐจึงตัดสินใจออกกฎหมายการศึกษาพิเศษฉบับแรกที่กำหนดว่า โรงเรียนมีหน้าที่ให้การศึกษแก่เด็กทุกคน ไม่ว่าเด็กคนนั้นจะมีความบกพร่องหรือไม่ก็ตาม เพราะนอกจากความพ่ายแพ้ในชั้นศาลจะทำให้โรงเรียนต้องยอมรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนแล้ว รัฐยังต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ปกครองที่เป็นโจทก์ อีกทั้งรัฐยังต้อง “เสียหน้า” ที่ต้องพ่ายแพ้ในทุกคดีอีกด้วย

กฎหมายที่เป็นจุดกำเนิดของการศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่ *The Education for All Handicapped Children Act* (1975) ซึ่งภายหลังถูกปรับปรุงมาเป็น *The Individuals with Disabilities Education Act* (IDEA; 1990) และ IDEA (2004) ในปัจจุบัน ส่วนกฎหมายสำคัญอีกฉบับหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับบริการสำหรับคนที่มีความต้องการพิเศษ คือ *The Americans with Disabilities Act* (ADA; 1990) ที่กำหนดสิทธิที่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกาควรจะได้รับ เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

IDEA (2004) ถือเป็นกฎหมายด้านการศึกษาพิเศษที่มีความสำคัญสูงสุดในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีหลักการสำคัญ 6 ประการดังนี้

1. รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเหมาะสมและไม่เสียค่าใช้จ่าย
2. รัฐต้องดำเนินการประเมินเด็กอย่างเหมาะสม ผู้ประเมินต้องมีความรู้ความชำนาญ เครื่องมือต้องมีคุณภาพ และเด็กต้องได้รับการประเมินที่จำเป็นและเป็นประโยชน์
3. รัฐต้องจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP)
4. รัฐต้องจัดการศึกษาในสิ่งแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment หรือ LRE) สำหรับเด็กแต่ละคน
5. รัฐต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้มากที่สุด
6. เมื่อผู้ปกครองหรือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแย้งขึ้น ภาครัฐต้องรับฟัง

ผู้อ่านคงคาดเดาได้ว่า หลักการทำให้เป็นปกติ บทบาททางสังคมที่สูงขึ้น การเคลื่อนไหวของผู้ปกครอง และกฎหมายหลายฉบับล้วนเป็นไปในทางเดียวกัน นั่นคือ ส่งเสริมให้บุคคลที่มีความต้องการพิเศษได้ใช้ชีวิตใกล้เคียงกับคนทั่วไป ทำให้จำนวนคนที่มีความบกพร่องในสถาบันขนาดใหญ่เริ่มลดลง จนสถาบันหลายแห่งต้องปิดตัวลงในที่สุด (Council on Developmental Disabilities, 2019)

ยุคการศึกษาที่มีความจำกัดน้อยที่สุด

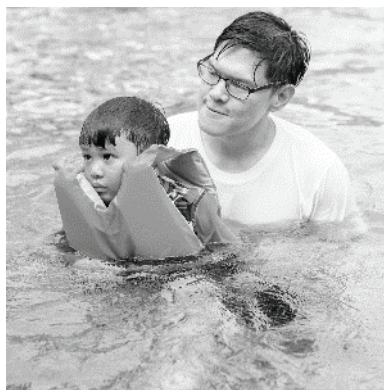
หลักการข้อที่ 4 ของกฎหมาย IDEA (2004) กล่าวถึงสิ่งแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด หมายถึง นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษต้องได้เรียนในสถานศึกษาหรือห้องเรียนที่ใกล้เคียงกับเด็กปกติมากที่สุด ซึ่ง มักหมายถึงห้องเรียนปกติในโรงเรียนทั่วไปนั่นเอง อย่างไรก็ตาม หากนักเรียนคนนั้นมีความบกพร่องรุนแรงมากจนไม่ได้รับประโยชน์จากการเรียนในห้องเรียนทั่วไป ภาครัฐอาจจัดให้นักเรียนคนนั้นเข้าเรียนในห้องเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ หรือ โรงเรียนเฉพาะทาง หรือ ศูนย์การศึกษาพิเศษก็ได้ จึงเห็นได้ว่า LRE ของเด็กแต่ละคนไม่จำเป็นต้องเป็นห้องเรียนปกติเสมอไป โดยขอให้พิจารณาประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ

ในอดีต โรงเรียนทั่วไปจัดการศึกษาพิเศษแบบ *การเรียนรู้ร่วม* (Mainstream Education) นั่นคือ อนุญาตให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษอยู่ในห้องเรียนปกติได้ แต่ครูยังสอนเนื้อหาเดียวกันและใช้วิธีการสอนที่ใช้กับเด็กคนอื่นในห้องเรียน การเรียนร่วมจึงเปรียบเหมือนการปล่อยเด็กที่มีความต้องการพิเศษลงไปในกระแสหลัก (Mainstream) โดยไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ เด็กอาจจมน้ำและเสียชีวิตได้ (รูป 1.7) แต่ถ้าเด็กคนนั้นพอว่ายน้ำได้ เด็กก็จะตะเกียกตะกายจนขึ้นฝั่งได้ เปรียบเหมือนสถานการณ์ในห้องเรียนร่วม คือ ถ้านักเรียนคนนั้นมีความบกพร่องเล็กน้อยสามารถเรียนตามเพื่อนได้ทัน เด็กคนนั้นก็เรียนผ่านมาได้ แต่ถ้าเด็กไม่สามารถตามเนื้อหาที่ครูสอนได้ เด็กคนนั้นก็จมน้ำและอาจต้องออกจากโรงเรียนกลางคันในที่สุด ดังนั้น ในการเรียนร่วม ร่างกายของนักเรียนคนนั้นได้อยู่ในห้องเรียนก็จริง แต่เด็กที่มีความต้องการพิเศษส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์น้อยมาก

เมื่อนักการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า การเรียนร่วมไม่ได้เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นักการศึกษาในปัจจุบันจึงแก้ปัญหาโดยเปลี่ยนการเรียนร่วมให้เป็น *การเรียนรวม* (Inclusive Education) นั่นคือการจัดให้เด็กได้เรียนในห้องเรียนปกติและใส่ความช่วยเหลือที่จำเป็นลงไปด้วย เช่น ครูปรับวิธีการสอน ครูใช้สื่อการสอนหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือเพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ดีขึ้น ส่วนเนื้อหาที่สอน อาจเหมือนหรือต่างจากเพื่อนในห้องก็ได้ ซึ่งครูควรพิจารณาประโยชน์ของนักเรียนเป็นหลัก (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2555; Kaushik, 2016) การเรียนรวมจึงเปรียบเหมือนการสอนให้เด็กว่ายน้ำได้บ้างแล้วจึงปล่อยให้เด็กว่ายน้ำด้วยตัวเอง (รูป 1.8) หรือครูอาจโยนห่วงยางให้เด็กเกาะเพื่อให้เด็กไหลไปกับกระแสน้ำหลักได้อย่างปลอดภัย

รูป 1.7 การเรียนร่วม (Mainstream Education)
ไม่เป็นประโยชน์กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
ที่มา Canva (2024)

รูป 1.8 การเรียนรวม (Inclusive Education)
ทำให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ดีขึ้น
ที่มา Canva (2024)

นอกจากเหตุผลเรื่องสิทธิทางการศึกษาของเด็กและเยาวชนทุกคนแล้ว งานวิจัยจำนวนมากยังพบว่า การเรียนรวมมีประโยชน์มากมายต่อบุคคลหลายฝ่าย ประโยชน์บางส่วนมีดังนี้ (Lawrence, 2019; OECD, 2019; Perles, 2019)

1. เด็กเรียนรู้ด้วยการเลียนแบบ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงได้เรียนรู้พฤติกรรมที่เหมาะสม และได้ฝึกฝนปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและทักษะทางสังคมจากการอยู่ร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกันที่ไม่มีความต้องการพิเศษ นอกจากนี้ การที่เด็กได้เรียนในสถานศึกษาแห่งเดียวกับเด็กคนอื่นในชุมชนนั้น ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีเพื่อนทั้งในและนอกโรงเรียนด้วย
2. หากครูในโรงเรียนเรียนรวมสามารถชี้แจงให้นักเรียนทุกคนมีความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับภาวะนั้น ๆ และสอนเรื่องการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษก็จะไม่รู้สึกแตกต่าง ทำให้เขารู้สึกดีต่อตัวเองที่ได้เรียนในโรงเรียนปกติเหมือนเด็กคนอื่น
3. งานวิจัยส่วนหนึ่งพบว่า ครูในห้องเรียนรวมมักมีความคาดหวังต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสูงกว่าครูในโรงเรียนเฉพาะทางหรือครูในศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังนั้น เมื่อครูในห้องเรียนรวมมีความคาดหวังสูงกว่า ครูจึงสอนเนื้อหามากกว่าครูในโรงเรียนเฉพาะทางหรือศูนย์การศึกษาพิเศษ หากครูในห้องเรียนรวมใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนรวมย่อมได้รับความรู้ทางวิชาการมากกว่านักเรียนที่มีความสามารถเท่ากัน
ในโรงเรียนเฉพาะทางหรือศูนย์การศึกษาพิเศษ

4. นักเรียนทั่วไปได้เรียนรู้เรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้ฝึกฝนความมีน้ำใจต่อคนที่ต้องการความช่วยเหลือ และยังเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ทำสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น
ในวัยผู้ใหญ่

5. การได้ช่วยเหลือเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้นักเรียนทั่วไปได้
ฝึกฝนทักษะบางด้าน เช่น การช่วยสอนเนื้อหาวิชาการให้แก่เพื่อนที่ต้องการความช่วยเหลือ ก็ทำให้นักเรียนคนนั้นได้ทบทวนเนื้อหาที่เรียนมา ส่งผลให้นักเรียนที่ช่วย
สอนเพื่อนมีผลการเรียนดีขึ้นด้วย

6. เมื่อบุตรหลานได้อยู่ในสถานศึกษาที่ดี เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้ใช้
ชีวิตเหมือนเด็กทั่วไป ผู้ปกครองย่อมมีความสุขมากขึ้นและมีความเครียดน้อยลง

ผู้เขียนหวังว่า ภาพที่เกิดขึ้นในอดีตจนถึงปัจจุบันคงทำให้ผู้อ่านเข้าใจสาเหตุที่
ภาครัฐและนักการศึกษาทั่วโลกหันมาส่งเสริมการเรียนรวม ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก YouTube@
Channel ของสมาคมครูการศึกษาพิเศษไทย (QR Code 3)

QR Code 3 YouTube@
ของสมาคมฯ
“การเรียนรวม”

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษไทย

ถึงแม้การศึกษาพิเศษในโลกตะวันตกจะเกิดขึ้นมาหลายร้อยปีและเกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมากมาย แต่
ระบบการศึกษาในประเทศไทยเพิ่งเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา
กระทรวงธรรมการ ขึ้นในปี พ.ศ. 2435 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ระบบการศึกษาไทยจะ
เกิดขึ้นมากกว่า 100 ปี และประเทศไทยก็มีคนพิการมาตั้งแต่ยุคโบราณ แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในไทยกลับไม่ได้
กล่าวถึงคนพิการเลย ซึ่งอาจเป็นเพราะสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญกับบุคคลเหล่านี้ก็เป็นได้
(Viriyangkura, 2014)

กฎหมายการศึกษาฉบับแรกทีกล่าวถึงคนพิการได้แก่ พระราชบัญญัติ
ประถมศึกษา พ.ศ. 2478 มาตรา 11 ระบุว่า นายอำเภอมีสิทธิยกเว้นให้เด็กและเยาวชน
3 กลุ่มต่อไปนี้ไม่ต้องเข้าเรียน

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สุขภาพ สติปัญญา หรือจิตใจ
  2. เด็กที่บ้านอยู่ห่างจากโรงเรียนมากกว่า 2 กิโลเมตร และ
  3. เด็กที่ต้องหาเลี้ยงผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองมีความบกพร่องหรือไม่สามารถหาเลี้ยงตัวเองได้
- ผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 ได้ที่ QR Code 4

QR Code 4 WSU.
ประถมศึกษา พ.ศ. 2478

พระราชบัญญัติฉบับนี้สะท้อนให้เห็นว่า ภาครัฐในอดีตยังไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาพิเศษ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากมุมมองของนักการศึกษาในปัจจุบันที่เชื่อว่าการศึกษาจะช่วยพัฒนาคน ผู้อ่านย่อมเห็นข้อเสียของพระราชบัญญัติฉบับนี้ว่า การที่เยาวชนซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติและจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไม่ได้รับการศึกษา ย่อมทำให้ทุกฝ่ายเสียโอกาสอย่างมาก เช่น เมื่อคน ๆ นั้นไม่ได้เข้าเรียน เขาก็มีแนวโน้มที่จะต้องใช้แรงงาน และมีรายได้ต่ำ ทำให้เขามีฐานะยากจนต่อไป (รูป 1.9) ส่งผลถึงครอบครัวในอนาคตที่จะมีความเป็นอยู่ที่ขาดแคลนเพราะสมาชิกในครอบครัวมีรายได้น้อย

ชุมชนและสังคมย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย เช่น ชุมชนนั้นก็จะมีคนที่มีความสามารถ เมื่อคน ๆ นั้นไม่มีรายได้ เขาอาจก่ออาชญากรรมเพื่อหาเลี้ยงตัวเอง ชุมชนนั้นก็จะไม่มีความสุข ประเทศชาติย่อมมีรายได้น้อยลงเพราะเก็บภาษีได้น้อย และหน่วยงานของรัฐยังต้องใช้งบประมาณมากขึ้นในการดูแลช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้อีกด้วย

รูป 1.9 การที่เด็กไม่ได้เรียนทำให้บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะมีฐานะยากจนต่อไป
ที่มา VOA Thai (2020)

คนที่มีความต้องการพิเศษในอดีตไม่ได้รับการศึกษา จนกระทั่ง *คุณครูเจนีวีฟ คอลฟิลด์* (Genevieve Caulfield: 2431-2515) หญิงสาวตาบอดชาวอเมริกันได้เข้ามาเยือนประเทศไทยในปี.ศ. 2482 คุณครูคอลฟิลด์แปลกใจที่เด็กพิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กตาบอดในประเทศไทยไม่ได้เรียนหนังสือ ทั้ง ๆ ที่เด็กเหล่านี้สามารถเรียนรู้ได้ คุณครูคอลฟิลด์จึงเปิดห้องเรียนสำหรับเด็กตาบอดและประดิษฐ์อักษรเบรลล์ภาษาไทยโดยได้รับความช่วยเหลือจากนักการศึกษาชาวไทย ห้องเรียนนั้นพิสูจน์ให้รัฐบาลเห็นว่าเด็กพิการสามารถเรียนรู้ได้ ถ้าได้รับการสอนที่เหมาะสม และห้องเรียนดังกล่าวก็กลายเป็นจุดเริ่มต้นของ *มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์* ในปัจจุบัน (มูลนิธิช่วยคนตาบอดแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2559)

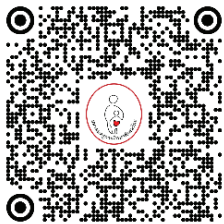
การที่ *คุณครูคอลฟิลด์* พิสูจน์ให้ภาครัฐและสังคมเห็นว่าเด็กตาบอดสามารถเรียนรู้ได้ ทำให้นักเรียนตาบอดนักเรียนหูหนวก และนักเรียนบกพร่องทางสติปัญญาจำนวนหนึ่งเริ่มได้เข้าเรียนในโรงเรียนปกติในโครงการนำร่องของกรมสามัญศึกษา ส่วนการศึกษาสำหรับเด็กบกพร่องทางร่างกายและการเคลื่อนไหวเริ่มต้นในโรงพยาบาลในยุครที่โรคไขสันหลังอักเสบ (โปลิโอ) ระบาดอย่างหนัก หลังจากนั้น กรมสามัญศึกษาได้จัดตั้งโรงเรียนเฉพาะความพิการ เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอดในหลายจังหวัด โรงเรียนเศรษฐเสถียรสำหรับเด็กหูหนวก โรงเรียนศรีสังวาลย์สำหรับเด็กบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว และโรงเรียนราชานุกูลสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาขึ้น นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้จัดทำโครงการเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปมากขึ้นด้วย (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ม.ป.ป.) ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ QR Code 5

QR Code 5 สารานุกรมไทย
สำหรับเยาวชน โดยพระราช
ประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

QR Code 6 wsu. การศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542

QR Code 7 กฎกระทรวงกำหนด
หลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการ
มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก
สื่อ บริการ และความช่วยเหลือ
อื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550

กฎหมายฉบับแรกที่ระบุให้ภาครัฐจัดบริการให้แก่บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 กฎหมายฉบับดังกล่าวระบุให้ 1. ภาครัฐจัดตั้ง คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อทำหน้าที่ดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการสงเคราะห์ การพัฒนา และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 2. ภาครัฐมีหน้าที่จัดบริการด้านการแพทย์ การศึกษา การสังคม และการอาชีพให้แก่คนพิการ 3. ภาครัฐจัดตั้งกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ 4. เจ้าของอาคารสถานที่ ยานพาหนะ หรือ บริการสาธารณะอื่น ๆ จัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ และ 5. เจ้าของสถานประกอบการต้องรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสม (สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ม.ป.ป.) แต่ผู้อ่านคงสังเกตเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่ได้เน้นเรื่องการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษเลย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 2 มาตรา 10 กล่าวถึงการศึกษาสำหรับคนพิการมากขึ้น ตั้งใจความด้านล่าง แต่การศึกษาพิเศษก็ยังไม่ใช่ประเด็นหลักของพระราชบัญญัติฉบับนี้อยู่แน่นอน (QR Code 6)

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้เกิด กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 และกลายเป็น กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2550 ที่ยังคงบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน (QR Code 7) โดยกฎกระทรวงฉบับหลังนี้

กำหนดคุณสมบัติของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือ การขอรับเงินอุดหนุนทางการศึกษา รวมถึงการขอรับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ หรือความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามบัญชี ก. บัญชี ข. และบัญชี ค.

กฎหมายการศึกษาพิเศษฉบับแรกของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (QR Code 8) พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีใจความสำคัญบางส่วนดังนี้

1. บุคคลที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต และยังคงได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลือเพื่อให้เขาเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ บุคคลนั้นยังมีสิทธิที่จะเลือกเรียนตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น อีกทั้งการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษนั้นต้องมีมาตรฐานและมีการประกันคุณภาพการศึกษา และต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้นด้วย

2. สถานศึกษาต้องรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียน และมีหน้าที่จัดสภาพแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถเรียนรู้ได้ อีกทั้งยังต้องจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program หรือ IEP) ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น และต้องปรับปรุงแผน IEP อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3. ภาครัฐต้องจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาพิเศษและการวิจัยที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วย

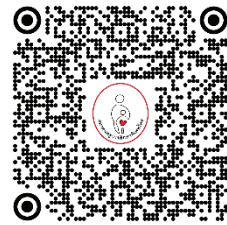
ต่อมา พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวถูกแก้ไขเป็น พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 ใจความสำคัญที่เปลี่ยนไป คือ คุณสมบัติของครูการศึกษาพิเศษ และลักษณะของคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (QR Code 9) ดังนั้น ใจความในพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ก็ยังคงเป็นแนวทางหลักในการจัดการศึกษาพิเศษในประเทศไทยอยู่นั่นเอง

QR Code 8 wsu. การจัดการศึกษา
สำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

QR Code 9 wsu. การจัดการศึกษา
สำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

QR Code 10 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการ
ทางการศึกษา พ.ศ. 2552

กฎหมายอีกฉบับที่ถูกอ้างอิงบ่อยครั้งในวงการการศึกษาพิเศษไทย คือ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 (ศึกษาเพิ่มเติมใน QR Code 10) กฎหมายดังกล่าวกำหนดนิยามของความบกพร่อง 9 ประเภท คือ ความบกพร่องทางการเห็น (แบ่งเป็นตาบอดและตาเลือนราง)

ความบกพร่องทางการได้ยิน (แบ่งเป็นหูหนวกและหูตึง) ความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ ความบกพร่องทางการเรียนรู้ ความบกพร่องทางการพูดและภาษา ความบกพร่องทาง

พฤติกรรมหรืออารมณ์ ภาวะออทิสติก และภาวะพิการซ้อน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552ก; รูป 1.10)

รูป 1.10 บุคคลที่มีความต้องการพิเศษแบ่งเป็นหลายประเภท
ที่มา Medium (2024)

สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตทำให้กระทรวงศึกษาธิการมองเห็นประโยชน์ของการจัดการเรียนรวม และประกาศให้ปี พ.ศ. 2559 เป็น “ปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ” ที่เน้นบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม และการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำ ทั้งนี้ ในด้านการจัดการเรียนรมนั้น คณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีมติให้ภาครัฐส่งเสริมให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งในประเทศไทยจัดการเรียนรวมอย่างเป็นระบบ รวมถึงจัดทำแนวทางการเรียนรู้ การพัฒนาระบบสนับสนุน การส่งเสริมศักยภาพบุคลากร และการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ประกาศฉบับนี้ทำให้โรงเรียนในประเทศไทยเปลี่ยนจากคำว่า การเรียนรวม มาเป็น “การเรียนรวม ” ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2559 เป็นต้นมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

นโยบายและกฎหมายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมุ่งไปในแนวทางเดียวกัน เช่น แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560-2564 กำหนดวิสัยทัศน์ว่า *คนพิการต้องเข้าถึงสิทธิได้จริง ดำรงชีวิตอิสระ ในสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน* โดยเน้นระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและการจัดทำแผนพัฒนาคนพิการรายบุคคล ดังนั้น ผู้อ่านคงเห็นได้ว่า ในเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา ภาครัฐมีนโยบายเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษที่ชัดเจนขึ้น และให้ความสำคัญแก่การศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้นตามลำดับ

การเรียนรวมในประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการรายงานสถิตินักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาหลายสังกัด ปีการศึกษา 2564 ไว้ใน (ร่าง) แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566-2570) ว่า นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้เข้าเรียนในสถานศึกษาทุกประเภท โดยส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 431,344 คน รองลงมาได้แก่ กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (กสร.)² จำนวน 6,530 คน กรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวน 4,337 คน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จำนวน 4,203 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) จำนวน 1,612 คน ตัวเลขดังกล่าวทำให้เห็นว่า ในปัจจุบันนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนเฉพาะทางและศูนย์การศึกษาพิเศษเท่านั้น ครูในโรงเรียนทั่วไปในทุกระดับจึงต้องเตรียมตัวรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษด้วย

² ปัจจุบัน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เปลี่ยนเป็นกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.)

เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนทั่วไป (สังกัด สพฐ.) นักเรียนส่วนใหญ่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จำนวน 318,649 คน คิดเป็นร้อยละ 88.05 จากจำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษทั้งหมด และนักเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่กำลังเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา (ตารางที่ 1.1) จึงเห็นได้ว่าครูผู้สอนในระดับประถมศึกษามีโอกาสได้สอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมากที่สุด ผู้สนใจสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก QR Code 11

QR Code 11 สกตินักเรียนในระบบการเรียนรวมของ สพฐ.

ตาราง 1.1 จำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนทั่วไป จำแนกตามประเภทความพิการและระดับการศึกษา ปีการศึกษา 2567

ประเภท	ปีการศึกษา 2567 (คน)				
	ก่อนประถมศึกษา	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาปลายและปวช.	รวม
ความบกพร่องทางการเห็น	32	683	324	161	1,200
ความบกพร่องทางการได้ยิน	60	708	257	60	1,085
ความบกพร่องทางสติปัญญา	384	10,691	3,634	340	15,049
ความบกพร่องทางร่างกาย/การเคลื่อนไหว/สุขภาพ	296	3,237	1,241	477	5,251
ความบกพร่องทางการเรียนรู้	42	256,801	58,073	3,733	318,649
ความบกพร่องทางการพูด/ภาษา	218	1,697	225	42	2,182
ความบกพร่องทางพฤติกรรม/อารมณ์	157	4,076	861	131	5,225
ออทิสติก	832	5,204	1,026	198	7,260
พิการซ้อน	241	4,722	986	66	6,015
รวม	2,262	287,819	66,627	5,208	361,916

ที่มา สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ วันที่ 10 มิถุนายน 2567

ถึงแม้คุณครูจะทราบดีว่าตัวเองต้องมีโอกาสได้สอนและช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ แต่ครูส่วนใหญ่ยังคิดว่าการสอนนักเรียนเหล่านี้เป็นเรื่องยาก อันที่จริง หากครูเข้าใจธรรมชาติของภาวะนั้น ๆ เข้าใจหลักการสอนและวิธีการสอนนักเรียนที่มีภาวะนั้น รวมถึงรู้จักนักเรียนของตนเองเป็นอย่างดีแล้ว คุณครูจะพบว่า การสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่ใช่เรื่องยาก หนังสือเล่มนี้จะให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านนำไปทดลองใช้ในห้องเรียน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้ดียิ่งขึ้น เมื่อครูสอนได้ดี เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งที่ครูสอนได้ดี ครูก็จะเกิดความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือ “นักเรียนทุกคน” ตามหน้าที่ของ “ครูที่ดี”

เนื้อหาในบทนี้คงทำให้ผู้อ่านทราบถึงสาเหตุของการจัดการเรียนรวม และเข้าใจแนวคิดเรื่องการเรียนรวมมากขึ้น ประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการเน้นย้ำ คือ เหตุการณ์ในอดีตทำให้เราเห็นว่า ผู้ปกครองที่ไม่ได้มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษหรือผู้หญิงต่างชาติที่มองไม่เห็น ก็สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาคั้งใหญ่ได้ด้วยมือเปล่า ผู้เขียนจึงอยากให้อ่านเชื่อว่า ทุกคนสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในวงการการศึกษาและสามารถพัฒนาชีวิตของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้ หากเรามี “ความรู้” และมี “ใจ” ที่รักและหวังดีต่อบุคคลเหล่านี้อย่างแท้จริง

สรุปเนื้อหาในบทที่ 1

โลกของเรามีบุคคลที่มีความต้องการพิเศษอยู่ทุกยุคสมัย แต่มุมมองที่มีต่อคนเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในอดีต ถึงแม้คนคิดหลายคนจะพยายามพิสูจน์ว่า “บุคคลที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้ได้ ถ้าเราสอน” แต่เจตคติทางลบของคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น การมองว่าคนเหล่านี้เป็นปีศาจ เป็นตัวอันตราย หรือเป็นภาระของสังคม ทำให้ผู้คนที่ต้องการให้คนเหล่านี้มีส่วนร่วมในสังคมของคนทั่วไป เจตคติทางลบพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนผู้บริหารประเทศและบุคลากรวิชาชีพในอดีตเลือกที่จะกำจัดคนที่มีความบกพร่อง แต่ภายหลัง สังคมก็ได้ทราบความจริงว่าเราไม่สามารถกำจัดความพิการออกไปจากโลกนี้ได้

ต่อมา บุคลากรวิชาชีพแนะนำให้ผู้ปกครองส่งลูกที่มีความบกพร่องไปไว้ในสถาบันขนาดใหญ่ ผู้บริหารประเทศก็เห็นชอบ จึงทุ่มเทงบประมาณในการสร้างสถาบันขนาดใหญ่มากขึ้นเพื่อรองรับบุคคลที่มีความบกพร่องให้ได้มากขึ้น แต่เมื่อผู้ปกครองพบความจริงว่า การอยู่ในสถาบันใหญ่นั้นเป็นการกักขังลูกของตัวเองไว้ในที่ห่างไกล แต่ผู้ดูแลในสถาบันเหล่านั้นไม่คิดจะจัดการศึกษาเพื่อให้ลูกได้พัฒนา ผู้ปกครองส่วนหนึ่งจึงเลือกที่จะจัดการศึกษาให้แก่ลูกด้วยตัวเอง และภายหลัง ผู้ปกครองก็เริ่มเรียกร้องให้หน่วยงานของรัฐจัดการศึกษาให้แก่ลูกที่มีความต้องการพิเศษ จนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาพิเศษในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในโลกละตะวันตก

การศึกษาพิเศษในประเทศไทยเกิดจากการริเริ่มของหญิงสาวตาบอดชาวอเมริกัน เมื่อคุณครูเจนเนวีฟ คอลฟิลด์เชื่อมั่นในประโยชน์ของการศึกษาพิเศษอย่างมาก จึงพยายามพิสูจน์ให้ผู้บริหารประเทศ และสังคมไทยเห็นว่า “เด็กตาบอดสามารถเรียนรู้ได้ ถ้าเราสอน” ผลเชิงประจักษ์ทำให้หน่วยงานในภาครัฐและเอกชนจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จนนำไปสู่กฎหมายเพื่อพัฒนาชีวิตของคนที่มีความต้องการพิเศษและการศึกษาพิเศษหลายฉบับในปัจจุบัน

